

divadlo jesličky
a
nejhodnější medvídci
simon uli vetin

ELENA ŠTĚPÁNOVÁ

SOCIÁLNÍ THRILLER
překlad RENÉ LEVÍNSKÝ
V TITULNÍ ROLI EMA ZÁMEČNÍKOVÁ
V HLAVNÍ ROLI PAVEL PEŠEK
ve vedlejších rolích
HANA MLYNÁŘOVÁ
ILONA
DAN VAVŘÍK
v představení je použita původní hudba
JÁNOS PÁLA PRUSI

NÉHÁNY GONDOLAT...

Szociális thriller - így hangzik a német drámaíró Simon Uli Vetin: István Elena című színdarabjához kialakított alcímem. De rossz dramaturg lennék, ha dramatizációm alapelveit nem Thália színpadán hanem ebben a műsorfüzetben próbálnám elmagyarázni. Végülis a darab szociális motívumai annyira egyértelműek, hogy leírásukkal lebecsülném a néző intelligenciáját és képzelőerejét. Hiszen, a néző nagyon jól ismeri István Elena korabeli paralelljeit, például Nováková Jana Šmatláníját és Baar Jan Cimburáját. Vetinben már-már kötelező ráismernünk a századvégi Prága szellemére. De inkább nem bocsátkozok történelmi paralellek keresésébe. Mai szemmel nézve, egy kis vulgarizmussal, új alcímet adhatnánk a színdarabnak - akciókamaradarab. Talán ez a szóösszetétel, mivel maga se „kóser“, tudja legjobban jellemezni Vetin egyensúlyozását az igényes és ponyva irodalom határán. Már az első jelenetek alatt észrevehetjük azt az ördögi analógiát, amely a Predátort legyőző Arnold Schwarzenegger, a fájdalomat rezzenéstelen arccal elviselő Sylvester Stallone, a nyaktörő mélységeket leküzdő Harrison Ford, és a bonyolult mondatszerkezetekkel küzdő Vetin hősök között van, akik a pontosan irányzott célzásokkal bántják egymást, hogy azután a következő pillanatban, pontosan úgy mint az akciófilmek hősei, teljesen sértetlennek látszanak. Így Vetinrel a beszéd nem a szereplők belső pszichologizálására szolgál, hanem csak arra, hogy kívülről leírja a meg nem történt történeteket. Ez az alapelv válik a darab hajtómotorjává, melyben Psyché csak szolgálja Fýziszt, hogy azután Fýzisz máris feloldódjon Psychében. Tehát ezt a motort nevezhetjük kétüteműnek. Paradox marad, hogy a második tudományos forradalom és a kor technika iránti lelkesedése ellenére a kritikusok nem értették meg a szerző koncepcióját. A kor egyik legnevesebb, de mellőzött kritikusa Klepalowicz Márton Tepléből ezt írta róla: „Inkább két rendes tejelő fehér kecskét, mint egy ilyen motort.“ Vetin spiritus agense, a legközelebbi és a titokzatos Novák Szibilla a darabot el se olvasva a következő megjegyzéssel adta vissza: „Számomra túl rövid.“ Így lett végülis István Elena, úgy mint a darab többi hőseinek is, Vetinnek is a végzete. Meg nem értve és csalódva mindenben, úgy döntött, hogy elhagyja a misztikus Prágát és a Voltaire gőzös fedélzetén elhajózott Japánba, ahol meddón élte le az élete hátralévő részét. Remélem az előadás után találkozunk a bárban.

Lilášeky Péter és von Rigodon

SLOVO PŘEDKLADATELE

Sociální thriller - tak zní můj podtitul adaptace hry německého dramatika Simona Uli Vetina Elena Štěpánová. Byl bych však špatným dramaturgem, kdy bych se snažil vysvětlit základní punkty mé dramatizace v programu a nikoliv na poli Thálie, tedy na jevišti. Sociální motivy Vetinovy hry jsou ostatně natolik průzračné, že vykládati je, bylo by nutno pokládati za značné podcenění intelligence a imaginace divákovy, jenž je v hojně míře obeznámen z dobovými paralelami Štěpánové v osobách zejména Novákové Jana Šmatlána a Baarova Jana Cimbury. Ve Vetinovi není možno nepoznati duch pražského konce století. Rád bych ale opustil historické paralely a pokusil bych se nazřít na Elenu takřka jíc dnešními očima. V tom případě nezbyvá než začít malou vulgaritou a přednést nový podtitul hry - a to akční konverzačka, jež sám vyobcován z mnohiny spisovného jazyka může nejlépe popsat Vetinovo balancování na hraně pokleslého žánru. Již po několika replikách totiž k vlastnímu úžasu zjišťujeme ďábskou analogii mezi Arnoldem Schwarzeneggerem bojujícím s Predátorem, Sylvestrem Stallonem, jež bez jediného mrknutí zašívá hluboké rány na svém těle, Harrisonem Fordem překonávajícím mnohametrové vodopády a Vetinovými hrdiny, kteří klopotně přelézají složité větné konstrukce, ubližují si přesně mířenými nárazkami, aby se druhém nádechu tvářili stejně jako hrdinové akčních filmů zcela nezasazeni. Nástroj řeči tak Vetinovi naprosto neslouží k jakési interní psychologizaci postav, ale naopak zcela externě popisuje akci, která se ovšem uskutečňuje pouze imaginárně. Tento princip se pak stává hnacím motorem díla v němž Psyché pouze slouží Fýzisi, aby ta, sotva popsaná, se v Psyché ihned rozpustila. Jedná se tedy o motor tzv. dvojtaktní. Paradoxem doby zůstává, že již v době svého vzniku, na vrcholu druhé vědecké revoluce, kdy doba technikou byla zcela okouzlena, zůstává tento princip nepochopen. Jeden z tehdejších nejvýznamnějších kritiků - také zapomenutý Martin Klepalowicz z Teplé o něm napsal, že, doslova: Než takový motor, raději dvě pořádné bílé kozy. Jeho spiritus agens, nejbližší a tajemná Sibylla Nováková kus ani nedočetla a vrátila ho Vetinovi s přípisem, že zdál se jí příliš krátkým. Tak se stala Elena Štěpánová, stejně jako ostatním Vetinovým hrdinům, osudem i jemu samotnému. Nepochopen a zklamán opustil magickou Prahu a na palubě parníku Voltaire odplul do Japonska, kde strávil neplodný zbytek života.

Sim' ten